

Autortiesību netiķete, kas jāzina ne tikai blogeriem, vlogeriem un Instagram zvaigznēm

Mūsdienu interneta laikmetā satura veidotāji nereti izvēlas iet vieglāko ceļu un sociālajos tīklos publicēt internetā atrodamu saturu, tādējādi pārkāpjot autortiesības. Aptauja liecina*, ka tikai 38% Latvijas jauniešu ievēro autortiesības un vienmēr norāda avotu. Laikā, kad dažādi autortiesību pārkāpumu noteikšanas rīki kļūst arvien gudrāki, Samsung Skola nākotnei ir apkopojusi ieteikumus, ko vērts ievērot ne tikai slaveniem blogeriem, vlogeriem un Instagram zvaigznēm.

Vairākums, proti 83% jauniešu, nepatīktu, ka viņu veidotu saturu (foto, video, tekstu), kāds izmantotu bez atļaujas un atsauces, tajā pašā laikā tikai 38% aptaujāto atzinuši, ka paši ievēro autortiesības un vienmēr norāda avotu, izmantojot internetā atrastas teksta daļas vai attēlus.

“Iespēja kopēt un ielīmēt saturu no vienas lapas uz otru interneta laikmetā ir tik vienkārša, ka cilvēki dzīvo pārliecībā, ka internetā un sociālajos tīklos pieejamais publiskais saturs nevienam nepieder, to var brīvi izmantot, pārveidot un uzdot par savu. Tomēr ikviena fotogrāfija, video, un mūzikas kompozīcija ir kāda radīta, un no brīža, kad tā ir izveidota, gan saturu, gan tās autoru aizsargā autortiesības. Tās ļauj autoram noteikt, vai, kādā veidā un bez maksas jeb par atlīdzību citi var izmantot viņa darbu. Visbiežāk autortiesības tiek pārkāptas, pārpublicējot darbu un nenorādot tā autoru,” saka Latvijas Drošāka interneta centra vadītāja Maija Katkovska.

Lai palīdzētu nepārkāpt autortiesības, Samsung Skola nākotnei sadarbībā ar Drossinternets.lv ir apkopojusi sešas netiķetes patiesības, kas jāievēro ikvienam, kurš internetā publicē saturu.

- 1. Autortiesības dzimst radot.** Dušā dungota melodija uz autortiesībām nepretendēs, bet, ja izveidotais ir saglabāts datorā vai pierakstīts, darbu un tā radītāju aizsargā autortiesības. Tas nekur nav jāreģistrē, tāpat nav jānorāda, ka autortiesības tiek aizsargātas.
- 2. Nekopē, radi pats.** Drošākais veids, kā autortiesības nepārkāpt, ir vienmēr radīt pašam savu saturu. Ja vēlies būt Instagram blogeris, publicē tikai savas fotogrāfijas. Derēs gan *selfiji*, gan profesionālās fotosesijās tapušas fotogrāfijas.
- 3. Iepazīsties ar noteikumiem.** Tiešsaistē augšupielādējot savu saturu, iepazīsties ar konkrētās vietnes autortiesību noteikumiem. Daudzu vietņu lietošanas politika pieprasa, lai augšupielādētā satura autortiesības tiktu nodotas vietnei.
- 4. Neizmanto nezināmas izcelsmes saturu.** Ja, veidojot oriģinālsaturu bez internetā atrodamiem materiāliem neiztikt, noskaidro izmantojamā darba izcelsmi un autoru. Nekad neizmanto nezināmas izcelsmes materiālus pat tad, ja citi šo pašu saturu izmanto bez atsauces.
- 5. Ar atsauci dažreiz nepietiek.** Bez atļaujas vai, ja norādīts, samaksas, darbu izmantot nedrīkst. Pat radot privātu saturu un neplānojot gūt finansiālu labumu, ir jāsaņem ar autortiesībām aizsargāta darba autora rakstiska atļauja. Tomēr likums nosaka vairākus izņēmumus, kad autora piekrišana un atlīdzība nav nepieciešama, piemēram, darbus izmantojot mācību procesā ([Autortiesību likums, 19. pants](#)).
- 6. Izmanto legālas satura vietnes.** Internetā ir pieejami attēli, video un mūzika, kuru autori neiebilst pret to izmantošanu. Fotogrāfijas un video ir iespējams atrast speciālās vietnēs jeb fotobankās, gan par nelielu samaksu (piemēram, [Adobe Stock](#), [Depositphotos](#), [Shutterstock](#)), gan bezmaksas ([Pexels](#), [Pixabay](#), [Foodiesfeed](#), [Reshot](#), [Unsplash u.c.](#)). Bet bezatlīdzības mūzika pieejama, piemēram, [YouTube](#), [Free Stock Music](#) vai [Purple Planet](#).

“Par laimi piesavināties cita radītu autordarbu neviena nepamanītam kļūst arvien grūtāk. Pat, ja autoram otrā pasaules malā nebūs ne mazākās jausmas, ka kāds viņa darbu uzdod par savu, sociālo tīklu vietnes ik dienu turpina pilnveidot autortiesību pārkāpumu noteikšanas sistēmas. Piemēram, video koplietošanas vietne Youtube izmanto sarežģītus algoritmus, kas skenē katru augšupielādēto materiālu, analizējot izmantoto mūziku, video un attēlus. Pateicoties satura pārpilnībai internetā, arī Google var kļūt par vienkāršu, bet efektīvu plaģiātu atpazīšanas rīku. Ja pārkāpēju izdodas pieķert, var ne tikai krist kaunā, bet arī šķirties no palielas naudas summas,” saka M. Katkovska.

“Tiešsaiste un sociālie tīkli ir labs veids, kā izplatīt informāciju un dalīties ar zināšanām, bet, daloties ar saturu, diemžēl ne vienmēr izvērtējam, kur informācija iegūta un vai nepārkāpjam kāda cita autortiesības. Zināšanu trūkums, kā arī neprasmē aizsargāt paša radīto, veicina praksi saturu izmantot bez autora atļaujas. Taču nevienam nepatīktu, ja kāds mūsu veidoto uzdotu par savu. Pirms sākt tiešsaistē veidot saturu vai domāt par savu *blogera*, *vlogera* vai *instagrammera* karjeru, ir svarīgi apgūt autortiesību netīkēti, kā arī atcerēties, ka drošākais autortiesību ievērošanas veids ir sava, oriģināla satura veidošana,” saka Egle Tamelīte, Samsung Skola nākotnei iniciatīvas vadītāja Baltijā.

Par Samsung Skolu nākotnei

Samsung Skola nākotnei ir “Samsung Electronic Baltics” sociālā iniciatīva, kuras ietvaros jau otro gadu tiek realizēta programma “Skolēna digitālais IQ”. Tā tapusi sadarbībā ar Latvijas digitālās jomas ekspertiem, un programmas mērķis ir veicināt jēgpilnu digitālo tehnoloģiju lietošanu, izmantojot tās ikdienas dzīvē, mācībās un arī nākotnē, uzsākot darba gaitas. Programma www.skolanakotnei.lv bez maksas pieejama ikvienam. Programmas partneri ir Latvijas Drošāka interneta centrs, kustība “Iespējama misija”, Valsts izglītības satura centrs, LR Kultūras ministrija, LR Izglītības un zinātnes ministrija, CERT.LV, Eiropas Parlamenta Informācijas birojs, Rīgas Skolēnu dome un digitālo risinājumu aģentūra “Cube”.

Plašāk par projektu: www.skolanakotnei.lv

Iespēja uzzināt jaunāko: www.facebook.com/samsungskolanakotnei

Plašāka informācija:

Egle Tamelīte

Skola nākotnei iniciatīvas vadītāja Baltijā

Tālrunis: + 370 9414575

E-pasts: e.tamelyte@samsung.com

* *Aptauju veica „Samsung Skola nākotnei” sadarbībā ar “Mindshare” 2018. gada septembrī, aptaujājot 520 respondentus vecumā no 14 līdz 18 gadiem.*

Autortiesību likums: <https://likumi.lv/doc.php?id=5138>